

Polityczny charakter prawa

mgr Adam Labuhn

Pytania wprowadzające

- Czym dla Ciebie jest państwo?
- Czy występują jakieś związki między państwem a prawem?
- Czym dla Ciebie jest demokratyczne państwo prawne?
- Czym dla Ciebie jest idea rządów prawa? Jaką ją rozumiesz?
- Jakie znasz gwarancje państwa prawnego?

Pojęcie „państwo” może być rozumiane jako:

ORGANIZACJA SPOŁECZNA:

- ❖ tworząca system celowy – organizacja państwa ze względu na jej złożoność tylko częściowo spełnia to kryterium,
- ❖ kształtująca własne normy postępowania – prawo i powołująca instytucje stojące na straży ich przestrzegania,
- ❖ mająca najbardziej złożoną strukturę (określa zasady funkcjonowania innych organizacji, np. prawo państwa określa status stowarzyszeń, spółek),
- ❖ mająca charakter uniwersalny (łącząca elementy, jednostki różnorodne: ekonomicznie, narodowościowo, rasowo, religijnie).

Pojęcie „państwo” może być rozumiane jako:

JEDNOSTKA GEOPOLITYCZNA:

Pojęcie „państwo” może być rozumiane jako:

PODMIOT PRAWA

PODMIOT PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO:

- ❖ suwerenna (samostanowiąca politycznie) jednostka geopolityczna (posiadająca terytorium, zamieszkującą je ludność, władzę).

PODMIOT PRAWA WEWNĘTRZNEGO:

- ❖ zinstytucjonalizowana władza nadrzędna – w opozycji do podmiotów jej podlegających (obywateli, organizacji prywatnych), które są jej podporządkowane (w krajach demokratycznych jedynie legalistycznie, w krajach totalitarnych: w szerokim spektrum aspektów życiowych),
- ❖ podmiot gospodarczy (Skarb Państwa).

APARAT PAŃSTWOWY

- ❖ ogół organów państwowych, wyposażonych w określone kompetencje i spełniających określone funkcje.

DEFINIOWANIE PAŃSTWA

- ❖ **funkcjonalne:** państwo jest zrzeszeniem w celu korzystania z prawa, dla dobra powszechnego (Grocjusz), organizacją społeczną mającą na celu rozwiązywanie wspólnych problemów i zabezpieczenie dóbr (J. R. Pennock, D. G. Smith),
- ❖ **strukturalno-elementowe:** bazują na trójelementowości wyrażonej przez G. Jellinka,
- ❖ **psychologiczne:** państwo to zbiór wyobrażeń (przeżyć) związanych z władzą i podporządkowaniem się władzy,
- ❖ **klasowe:** państwo jako instrument panowania, dominacji określonej klasy społecznej.

CECHY PAŃSTWA

ORGANIZACJA POLITYCZNA:

- ❖ państwo sprawuje władzę polityczną, mającą rozległy i kompleksowy charakter – odnosi się do całości społeczeństwa (w ramach którego funkcjonują różne grupy), decyduje o zasadach rozdziału dóbr, stymuluje i powinno godzić konflikty wewnętrzne między grupami społecznymi oraz dysponuje najostrzejszymi środkami represji.

CECHY PAŃSTWA

ORGANIZACJA INTEGRUJĄCA I ROZSTRZYGAJĄCA KONFLIKTY SPOŁECZNE:

podstawowe płaszczyzny
konfliktów:

- 1) dostęp poszczególnych jednostek i grup do dóbr materialnych i kulturowych
- 2) dostęp do sprawowania władzy (ustalającej zasady podziału dóbr)
- 3) dostęp do reprezentacji, posiadanie „własnego głosu”

Integralność wbrew tendencjom dezintegrującym i konfliktom możliwa jest dzięki władzy i jej podstawowemu instrumentowi – normom prawnym przyjętym na zasadzie:

- a) teorii konsensusu – zgody na podstawowe wartości leżące u źródeł prawa państwa
- b) teorii konfliktu – decydująca jest nie zgoda (konsensus), lecz przymus

przez:

- 1) wykształcenie mechanizmów selekcji i hierarchizacji potrzeb i dążeń, ze względu na ograniczone możliwości ich zaspakajania (np. leki refundowane a towary luksusowe obarczone dodatkowym podatkiem),
- 2) opanowanie najistotniejszych, najbardziej rozległych, grożących utratą integralności konfliktów społecznych (np. strajki silnych grup zawodowych),
- 3) organizowanie działań jednostkowych i zbiorowych w celu wytwarzania deficytowych dóbr

CECHY PAŃSTWA

ORGANIZACJA SUWERENNA (pojęcie interdyscyplinarne i wieloznaczne):

- o państwo jest niezależne od innych organizacji państwowych w zakresie realizacji funkcji wewnętrznych i zewnętrznych państwa, chyba że dobrowolnie na pewien rodzaj zależności się zgodziło (np. przystępując do Unii Europejskiej)

- o zasada nieinterwencji (Karta Narodów Zjednoczonych z 26.6.1945 r.)

strona zewnętrzna suwerenności:

prawo międzynarodowe

strona wewnętrzna suwerenności:

prawo konstytucyjne

twórca pojęcia suwerenności:

- o J. Bodin (XVI w.) – monarcha jako suweren ma władzę najwyższą, niezwiązaną prawami, dysponuje monopolem tworzenia i stosowania prawa oraz przymusem państwowym.

- o J. J. Rousseau (XVIII w.) – suwerenem jest lud jako całość

suwerenem według Konstytucji RP z 2.4.1997 r. jest naród (art. 4 ust. 1)

tzw. klauzula europejska (art. 90 ust. 1 Konstytucji) dopuszcza ograniczenie w wykonywaniu suwerenności (lecz nie ograniczenie samej suwerenności) na podstawie dobrowolnej umowy międzynarodowej

CECHY PAŃSTWA

ORGANIZACJA TERYTORIALNA:

państwo sprawuje władzę nad wyodrębnioną i niezależną od innych państw częścią powierzchni ziemskiej, wraz z wodami śródlądowymi, przyległymi pasami wód morskich, przestrzenią powietrzną nad tymi obszarami, aż do sfery kosmicznej

terytorium lądowe

część powierzchni ziemskiej wraz z wodami śródlądowymi

terytorium morskie

morskie wody wewnętrzne (np. zatoki) oraz morze terytorialne (obszar rozciągający się na 12 mil morskich w głąb morza liczony od linii podstawowej morza terytorialnego lub, w przypadku jej braku, nad otwartym morzem od linii brzegowej)

morze otwarte – zasada wolności mórz – nie należy do terytorium żadnego z państw dna i podziemie mórz – stanowią wspólne dziedzictwo ludzkości

terytorium powietrzne

pas powietrza nad terytorium lądowym i morskim w zasadzie do granicy przestrzeni kosmicznej

terytoria specjalne

eksterytorialność ambasad, państwowych (np. wojskowych, policyjnych) statków morskich i powietrznych

CECHY PAŃSTWA

ORGANIZACJA DZIAŁAJĄCA PRZEZ WYODRĘBNIONY APARAT PAŃSTWOWY:

zespół instytucjonalno-osobowy zorganizowany hierarchicznie i terytorialnie, dysponujący przymusem legalnym

ORGANIZACJA PRZYMUSOWA:

- ❖ przynależność do organizacji państwowej powstaje najczęściej z mocy prawa poprzez narodzenie się z obywateli danego państwa (zasada krwi) bądź urodzenie się na jego terytorium (zasada ziemi); praktycznie nie sposób znaleźć się poza zwierzchnictwem państwa jako organizacji przymusowej, gdyż nawet jako apatryda (osoba nieposiadająca obywatelstwa żadnego państwa) będziemy podlegać organizacji państwowej, na której terytorium się znajdujemy, i jej prawu
- ❖ istnieje możliwość zrzeczenia się obywatelstwa polskiego (za zgodą Prezydenta RP)

Dziękuję za uwagę

mgr Adam Labuhn